

Maar dan zijt gij met ons niet klaar, want wij willen 1905 absoluut niet. Dat moet verdwijnen.

Welnu — als de Vrijgemaakte kerken met de Christelijk-gereformeerden in dat geval niet klaar komen, hoe zal dan de Synode der niet vrijgemaakte kerken met hen kunnen praten?

Echter is deze verbreding van de basis nog niet voldoende. Daar worden de buitenlandse kerken bijgehaald, zelfs een kerkelijke internationale in Amerika. Alle werelddelen worden in de zaak betrokken. Is die basis nu niet breed, gansch de aarde omvattend? En hoe lang zullen de ontroerde en nog niet tot een beslissing gekomen kerken wel moeten wachten? Ik zou zeggen: tot St. Juttemis.

Weet gij, zoo zei toen een derde, waaraan dit rapport en het spreken van den rapporteur mij doet denken?

Het lijkt een beetje geleerd en ik vraag daarvoor wel verontschuldiging, maar gij weet allen toch ook wel iets van de evolutieleer van Spencer. Die ziet den ontwikkelingsgang der menschheid aldus: de onbeschaafde oermensch had eerst voor alle werkzaamheden die hij zoo in het leven moest verrichten, maar één instrument, zeg: een ruw steenen mes. Maar allengs maakte hij allerlei andere instrumenten, telkens voor een onderdeel van zijn handelen.

En naarmate nu die instrumenten worden verijnd, en zich richten op een bepaald onderdeel, worden ze meer ondergeschikt voor andere handelingen.

Taine heeft, naar gij weet, deze leer ten grondslag gelegd aan zijn theorie: Le principe des spécialités.

En Macaulay heeft er een handig gebruik van gemaakt, in zijn bekende „Essays“, in een strijd, dien hij had te voeren tegen den jongen Gladstone, toen nog heelemaal bevangen in de Anglikaanse beschouwing omtrent de verhouding van kerk en staat. De verwarring van kerk en overheid, precies zoo, als vele mensen in de gereformeerde synodocratische kerken dat thans doen: de synode is overheid en wij bemoeien ons dus maar niet met de dingen, die in geschil zijn. Wij gehoorzamen en hebben dan onze rust.

Macaulay leidde nu uit Spencers verdeling van den arbeid de ongeschiktheid af van den staat om zich met de kerk te bemoeien, en hoezeer hij, een echte liberaal, zelve de dingen niet zuiver zag, inzake deze kwestie stond hij dichter bij de waarheid dan Gladstone in zijn jeugd.

Gebeurt er nu met dat rapport niet hetzelfde?

Het kent één bepaald instrument tot herstel der eenheid en tot keering van verdere scheuring. Maar hoe meer dit in die richting verijnd wordt, des te minder wordt het geschikt om over iets anders te handelen, en dat nog wel over de oorzaak van alle geschil en omtrent de schuldfrage.

Dat is zeer ernstig — deze verdeling van den arbeid over verschillende commissies.

Maar, zoo viel nu een vierde in, dan kunnen zij, die zeggen te wachten op wat deze synode zal doen, toch weinig bevredigd zich gevoelen.

Zij hebben met een ongerust hart geroepen: doe recht...

Maar daarop bestaat nu weinig kans.

Als zij blijven roepen en niet kiezen, moet ik tot de conclusie komen, dat zij al blij zijn met een voorwendsel, om hun traagheid en hun niet-willen-vrijmaken van hetgeen door de synoden geschiedde, daarmee te bedekken.

Want als zij werkelijk hebben gemeend, wat zij zeiden, dan zullen zij nu tot een beslissing moeten komen. Het wachten en wachten wordt dan waarlijk zonde.

Wij moeten zekerlijk allen bidden om herstel van de eenheid, die gebroken werd, maar wel begrijpen, dat die eenheid niet het voornaamste is. Dat schijnt mij de grootste fout te zijn van dit rapport, dat het de klacht over de gebroken eenheid op den voorgrond stelt en daarin den nood der kerken ziet. Dat is naar de schrift niet juist.

Want niet de eenheid, doch de gehoorzaamheid moet op den voorgrond staan. En als wij gehoorzaam wandelen aan het Woord van God, zullen wij vooral in deze wereld van groote verwarring, van wisseling der normen omtrent goed en kwaad, van aanbidding van den mensch, die nu weer alles kan, allerwege tot een breuk moeten komen.

Dan gaat allerwege een eenheid weg, die er niet zijn mag.

Wij twisten nu menigmaal over de vraag: wie scheurde, wie begon. Het schijnt mij toe, dat die vraag van weinig nut is. Evenmin als op het schoolplein, of in de volkerenwereld bij een oorlog, worden wij het daarover toch eens. Het doet er ook niet toe.

Voor ons, die verantwoordelijk zijn voor God, is de groote vraag: waar staat gij als de scheur er is? Staat gij aan den goeden of aan den verkeerden kant?

Staat gij, waar uw Koning en Heere wil, dat gij zult staan, of hebt gij gekozen voor menselijke

wijsheid en menselijke vinding en menselijken dwang?

Daar gaat het om in ons leven. Het leven ook van vandaag.

Op allerlei gebied. In allerlei probleem — dat modewoord van heden.

Want als het ongeloof of als onze ongehoorzaamheid de dingen aanraakt, worden zij allemaal tot problemen.

En soms raken zij daardoor heelemaal weg uit ons gezicht.

Wij kwamen zoo in dit gesprek tot een zeer teleurstellend resultaat. Ik raak natuurlijk niet aan de bedoelingen.

Als men mij vraagt: maar moet gij de goede trouw van de stellers van dat rapport niet aanvaarden? Moet gij niet aannemen dat zij waarlijk het goede bedoelen? Dan antwoord ik: natuurlijk. Maar dat moest er dan ook nog bijkomen, dat men het niet goed bedoelde, dat men niet te goeder trouw was. Dan was alle onderhoud van te voren immers uitgesloten.

Heel dat beroep op de goede bedoelingen verwacht altijd de kwestie. Onze ministers, Schermerhorn en Logeman en de heer Van Mook bedoelen het ook goed. Maar zij zijn, naar onze meening verblind. Zij zien de dingen niet goed.

En zoo is het ook met de stellers van dit rapport. Zij zien de dingen niet goed. En als men met hen praten wil, moet dat allereerst worden beseft en bewezen. Opdat het rechte gezicht weer terugkomt. En eerst dan, dan.....

Maar mijn verhaal is ten einde.

Ontvang de hartelijke groeten en heilbode van
Uw toegenegen
MARNIX.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

PARTIJORGANISATIE.

Nu allerwege gewerkt wordt aan den wederopbouw van de partijorganisaties, zoowel in onzen kring als daarbuiten, is het goed ons rekenschap te geven van de beteekenis der organisatie. Steeds sta ons goed voor ogen dat de organisatie niet no. één is. De organisatie in één partijverband is te danken aan een gemeenschappelijk aangehangen en verdedigd beginsel. Dat beginsel is no. één. Dat beginsel brengt ons bij elkaar, doet ons elkaar zoeken en doet ons, om in het staatkundig leven bij verkiezingen enz. daadwerkelijk invloed te kunnen oefenen en ons beginsel tot practische gelding, te kunnen brengen in raden en staten, komen tot partijorganisatie. Dat is in den modernen tijd de weg waarlangs het politieke leven des volks zich beweegt, de manier waarop de volksinvloed, die behoort bij het parlementaire stelsel, concreet merkbaar wordt. Niet, dat daarmee alles van den volksinvloed is gezegd. Die volksinvloed is er ook b.v. in de pers waarin ontwerpen van wet worden besproken en eventueel becrisiseerd. En nog wel op andere manieren kan de volksinvloed blijken. Wie den volksinvloed beperkt tot het partijleven met daaraan nauw verbonden verkiezingen voor de Kamer zonder welke medewerking geen wet wordt tot stand gebracht, die ziet de dingen te eng. Het leven is breder. Er is ook al volksinvloed op het regeringsbeleid inzake het onderwijs, daarin dat ge uw kinderen stuurt naar de christelijke school. En een regeringskabinet handelt niet verstandig wanneer het aan dergelijken volksinvloed geen aandacht besteedt.

Maar het is toch een feit dat vooral door de partijorganisatie, waarin het belijden en verdedigen en uitdragen van bepaalde politieke beginselen is geconcentreerd, de volksinvloed op het regeringsbeleid zich doet gelden.

De wortel der organisatie, de bron van haar leven, is haar beginsel. Door dat beginsel wordt zij in leven geroepen, en door dat beginsel alleen kan zij waarlijk in leven blijven. En zij is ten doode opgeschreven, wanneer zij nog wel als organisatie blijft voortbestaan, maar haar beginsel heeft losgelaten.

Dat gevaar is er steeds in alle partij- en organisatielevens. Ik denk b.v. aan de kerk. In het kerkelijk leven is het mogelijk dat het organisatieleven alles wordt, met achterstelling van het levensprincipe der kerk. We hebben dat in de laatste jaren gezien. Het kerkverband verkreeg zulk en nadruk, de kerkelijke organisatie in classes, particuliere en generale synodes verkreeg zulk een klemtoon, dat het waarachtig fundament der kerk, de eenigheid des waren geloofs, waarop ook het kerkverband gegrondvest dient te zijn, werd ondermijnd en afgebroken, en in samenhang daarmee de vrijheid der plaatselijke kerk werd te niet gedaan. Het is zoo geworden in de (nu synodocratische) Gereformeerde Kerken, dat velerlei leer en practijk, die vroeger stellig sterke tegenspraak zou hebben ont-

moet — en dat niet alleen van de zijde van hen, die thans behooren bij een naar art. 31 K.O. vrijgemaakte en dat artikel onderhoudende kerk — niet slechts wordt geduld maar met instemming wordt begroet, mits maar aan het kerkverband wordt vastgehouden, mits de kerkelijke organisatie maar wordt erkend. Dat staat nu bovenaan. En het beginsel waaruit het kerkverband wordt geboren en waardoor het kerkverband wordt gedragen, de eenigheid des waren geloofs, staat op den achtergrond.

Zulk een verheerlijking van de organisatie boven het beginsel, dat de organisatie verwekt en baart en onderhoudt, kan zich ook voordoen in het politieke partijleven.

Prof. Mr D. P. D. Fabius wees reeds in 1908 op dat gevaar. Hij schrijft in „Staatkundige Gedachten“ met als ondertitel „Twee brieven van Dr A. Kuiper besproken“ blz. 108 vv: „Voor iedere partij is eene goede organisatie van groot belang. Zonder organisatie kan eene partij niet bestaan.....

Echter mag nooit uit het oog verloren worden, dat voor eene partij de organisatie niet het eenige is, zelfs het voornaamste niet. De organisatie moet het beginsel dienen, dat de eigenlijke grondslag der partij is.....

Eene organisatie, schoon op zichzelf goed, wordt echter tot wezenlijk gevaar voor eene partij, als daarop eenzijdig gewicht wordt gelegd; het belang, de kracht, de macht der organisatie schier alles wordt, en voor de zuiverheid der beginselen de liefde afneemt.

Dat zich nimmer verschijnselen openbaren, welke ook voor de antirevolutionaire partij uit dit oogpunt eenigszins bedenkelijk zijn, zoude ik niet durven zeggen. Het moet de aandacht trekken, dat sommigen, althans in het openbaar, telkens spreken van de georganiseerde antirevolutionaire partij; op het nieuwe toevoegsel zoozeer den nadruk schijnen te leggen, dat het schier is, alsof in dat woord meer nog dan in het volgende de verklaring van hunne geestdrift gezocht moet worden. Voor de organisatie komen zij op; voor het belang der organisatie; de discipline moet gehandhaafd worden...

Ja, telkens loopt een verschil van inzicht over den eisch van het beginsel voor de practijk, dat kalme bespreking niet zoude uitsluiten, maar, omgekeerd, eischen, gevaar tot een kwestie van partijorganisatie gemaakt te worden; beschouwd te worden als iets dat de organisatie aan het wankelen brengt; en gerekend te worden tot een geding over het leiderschap in de partij. Bepaaldelijk als men in sommige punten eene meening omhelst en bepleit, afwijkende van wat in de Standaard gezegd wordt, zijn enkelen erop uit daarin critiek op de leiding der partij te zien, een ondermijnen van des leiders positie en van de gansche organisatie. Het is alsof bijna elke gedachtenwisseling de partijorganisatie min of meer op losse schroeven stelt; alsof de eenheid niet door onderlinge bespreking gezocht moet worden, maar deze eigenlijk verbiedt. Het lijkt soms, als jagen sommigen bovenal er naar om maar een „partijgevoelen“ te hebben, dat krachtens eisch der organisatie voor ieder, die mee wil doen, bindend gezegd heeft.

Het is duidelijk dat Fabius bij dat verschil in inzicht niet het oog heeft op de fundamentele beginselen der a.r. partij. Daarin is juist de partijeendheid gegrond. Hij heeft het oog op afgeleide toepassingen van die beginselen. En daarover moet volgens sommigen zoo schrijft hij, ook al eenheid bestaan, en wie afwijkt van hun gevoelen, ondermijnt het partijleven en tast de leiding aan.

Merkwaardig!! Fabius had in het partijverband precies denzelfden strijd te strijden, dien Schilder e.a. gestreden hebben in het kerkverband. Ook daar was het zoo dat sommigen niet slechts wilden een eenheid op grond van de drie Formulieren, zij wilden ook eenheid in afgeleide theologische vraagstukken, en wie afweek van hun gevoelen tastte het kerkverband aan en miskende het gezag van de leiding (de synode!!).

De geheele passage, die ik heb geciteerd, kunt ge met enkele noodige veranderingen toepassen op den kerkstrijd van de laatste jaren.

Gewaarschuwd door Fabius en staande in de realiteit van een kerkelijk leven dat uiteengereten is vanwege een onjuiste waardeering van het kerkverband (de organisatie) en het gezag in dat kerkverband (de leiding), zullen we bij den wederopbouw van het politieke partijleven waakzaam zijn. Alle organen in de organisatie moeten hun eigen juiste plaats hebben. Daar moet leiding zijn, natuurlijk. Niemand die het zal ontkennen. Maar de zelfstandigheid der plaatselijke klesverenigingen worde met kracht gehandhaafd.

Toen ik, eenigen tijd na de bevrijding, een vergadering van de a.r. kiesvereniging bijwoonde, heb ik mij grootelijks verbaasd, dat het agendum voor die vergadering was toegezonden door het centraal comité. Dat is betrekkelijk een kleinigheid. En toch moeten we ook in kleinigheden voorzichtig zijn. Ik heb er niets op tegen dat een partijleiding

de aandacht
de vanzelf
een agend

Ook in
is er ge
zelfstandi
van de a
heb toch
van het
geest mo
nisatie e
achtig pa
gang ged
Sappeme

OP
E

OM DE

We zijn
king van
C. van
nummers.
Dr van
bijbel u
en -ook
De vraag
gedacht w

Dr v. I
Een den
hand aan
aparte,
een eig
bescho
Niet alle
het hun
goed begr
is in de g
de kerk (C
deeg niet
is dat nie

Wij gelo
is het nog
bijbel niet
heid na a
dat zijns
openba
waar is,
(206). De
goed; de
Openbarin
alleenlijk
tegenwoor
niet gegev
wordt alle
erst in e
diging var
mij de Bij
de hand d
hier van E
Openbarin
is er iets,
en zeggen

Nifrik he
geinspiree
„Inspiratie
is de toe
des Bijbels
de Heilige
Bijbels m
(2012).
d á á á, e
des welbe
Bijbel God
toestan
God, als z
Met ander
beuren. Za
inspiratie
De inspira
woord is
mij en bui
bevat drie
van één d
van het ir
den H. Ge
heid van h
Als ik den
een stelling
als het daz

Dit is al
nader uit
der gest
bewering,
staat), ma
verwerkt. I
de werkelij
heeft.

Want vo

zijde van hen, 31 K.O. vrijende kerk — t instemming het kerk-iden, mits tie maar bovenaan. En nd wordt ge- wordt gedra- staat op den

anistatie boven wekt en baart n in het poli-

reeds in 1908 atkundige Ge- rieven van Dr „Voor iedere groot belang. st bestaan..... loren worden. et het eenige anistatie moet jke grondslag

ze goed, wordt ne partij, als d; het belang. e schier alles beginnelen de

mbaren, welke j uit dit oog- e ik niet dur- trekken, dat alken spreken irevolutionaire er den nadruk , alsof in dat de verklaring rden. Voor de lang der orga- ufd worden... inzicht over

praktijk, dat en, maar, om- tie van partij- beschouwd te t het wankelen n geding over elijk als men mhelst en be- Standdaard daarin critiek dermtijnen van e organisatie. ding de partij- broeven stelt; ge bespreking nlijk verbiedt. venal er naar en, dat krach- ; die mee wil

verschil in in- nteele beginse- : partijeelheid e toepassingen : volgens som- d bestaan, en ljt het partij-

partijverbans dien Schilder and. Ook daar ts wilden een lieren, zij wil- gische vraag- evoelen tastte gezag van de

eciteerd, kunt toepassen op

ande in de re- teengereten is an het kerk- g in dat kerk- wederopbouw am zijn. Alle n eigen juiste jn, natuurlijk- r de zelfstan- gingen worde

ling, een ver- g bijwoonde, het agendum len door het n kleinigheid. en voorzichti- n partijleiding

de aandacht vestigt op te behandelen punten. Maar de vanzelfsprekendheid, waarmee een bestuur zulk een agendum accepteert en afwerkt, is onjuist.

Ook inzake candidaatstelling voor verkiezingen is er gevaar voor hierarchie. Officieel blijft de zelfstandigheid der kiesverenigingen ten aanzien van de adviezen der leiding gehandhaafd. Maar ik heb toch den indruk dat een kiesvereniging die van het advies afwijkt niet welgevallig is. Dien geest moeten we niet hebben. Dan krijgt de organisatie een verkeerde plaats. En dan is het waarschijnlijk partijleven vanuit de beginselen ten ondergang gedoemd.

Sappemeer.

B. JONGELING.

OPVOEDING EN ONDERWIS

OM DEN BIJBEL.

We zijn nog een vervolg schuldig op de bespreking van eenige details uit het referaat van Dr G. C. van Niftrik; zie onze desbetreffende vorige nummers.

Dr van Niftrik spreekt zich daarin ook over den bijbel uit. Met den bijbel heeft de Kerk te maken, en — ook de school, zoo constateert hij terecht. De vraag is nu maar, hoe de samenhang dan voorts gedacht wordt.

Dr v. Niftrik heeft onderscheiden bezwaren.

Een der voornaamste is, dat „wij er langzamerhand aan gewend geraakt zijn den bijbel als een aparte, zelfstandige grootheid met een eigen leven naast dat der kerk te beschouwen.”

Niet allen hoorders zal dat duidelijk zijn. Wel zal het hun voorkomen, dat deze volzin, als zij hem goed begrepen hebben, een prachtige vingerwijzing is in de goede richting. De bijbel niet apart naast de kerk (de school), doch daar in, zóó als het zuurdeeg niet apart naast het brood moet blijven, — is dat niet volkomen juist?

Wij gelooven het niet. Als twee hetzelfde zeggen, is het nog niet het zelfde. Dat Dr v. Niftrik den bijbel niet als aparte, zelfstandige grootheid naast de Kerk dult, komt hier vandaan, dat zijns inziens het wel waar is, dat God zich openbaart in den Bijbel, doch dat het niet waar is, dat Hij daarin geopenbaard zou zijn. (206). De onvoltooid tegenwoordige tijd is goed; de voltooid tegenwoordige verkeerd. Openbaring IS niet geschied, doch GESCHIEDT alleenlijk. Zij is een daad Gods in onvoltooid tegenwoordigen tijd (ze wordt gegeven, maar is niet gegeven; is geen gegevenheid. „Openbaring wordt alleen door openbaring gekend”; m.n.w. eerst in een geschiedende actueele overweldiging van mijn existentie door God wordt voor mij de Bijbel Gods Woord, d.w.z. „instrument in de hand des Geestes” (205) (vgl. 34). „Alles” is hier van het begin tot het einde in Gods handen. Openbaring wordt nooit geopenbaardheid. Nooit is er iets, waarop de mensch zijn hand kan leggen en zeggen: dit is nu Gods openbaring (34). Dr v. Niftrik heeft dan ook bezwaar tegen de leer der geïnspireerdheid der Heilige Schrift (201). „Inspiratie is een daad Gods, — geïnspireerdheid is de toestand van het Boek. Wie de inspiratie des Bijbels gelooft, gelooft en verwacht, dat God de Heilige Geest het menschelek Woord des Bijbels maken zal tot Gods Woord aan ons”. (2012). „Dat de Bijbel Gods Woord is, is een daad, een act van God. In het oogenblik des welbehagens, als Hij spreekt —, dan is de Bijbel Gods Woord. De Kerk belijdt NIET een toestand van den Bijbel, maar een daad van God, als zij zegt: de Bijbel is Gods Woord” (205). Met andere woorden: er moet iets aan mij gebeuren. Zal de Bijbel Gods Woord zijn, dan zal de inspiratie der Schrift werkelijk geschieden. De inspiratie van het profetisch en apostolisch woord is geen afgesloten handeling, vóór mij en buiten mij om geschied; want de inspiratie bevat drie saam te vatten momenten, waarvan één dit is, dat de lezers en hoorders van het in den Bijbel vervatte „getuigenis” door den H. Geest getuigenis ontvangen van de waarheid van het gelezen en gehoorde getuigenis (206). Als ik den Bijbel Gods Woord noem, is dat niet een stelling over de natuur van dat boek, zooals het daar ligt (206).

Dit is alles barthiaansch. Barth werkt alles nog nader uit (b.v. in zijn leer van den bijbel als één der gestalten van „Gods Woord” en zijn bewering, dat gestalte tegenover gehalte staat), maar zijn hoofdgedachten zijn toch hier verwerkt. Het is duidelijk, dat deze opvatting van de werkelijk gereformeerde zich geheel losgemaakt heeft.

Want volgens haar kan men slechts bij sacra-

menteele spreekwijze zeggen: de Bijbel IS Gods Woord (223). Sacramentele spreekwijze, — men weet wat dit is. Het sacramentele teken is natuurlijk in zichzelf heel wat anders dan de zaak, de onzienlijke zaak, die er door wordt voorgesteld en afgebeeld. Lichamelijke wassching (in den doop) is immers heel wat anders dan de geestelijke wassching, die er door wordt afgebeeld. Alleen maar, — de Schrift en de belijdenis noemen soms de beteekende zaak met den naam van het teken, en dat is dan de sacramentele spreekwijze. Tot zoover loopt alles goed. Zegt men evenwel: nu is die geschreven bijbel TEEKEN, en Gods eigenlijke Woord BETEEKENDE ZAAK, en als 't erop aankomt, is dat teken van die beteekende zaak heel verschillend, zoozeer verschillend, als die lichamelijke reiniging verschilt van de geestelijke, welnu, dan is de Bijbel niet meer het Woord van God. Dan is dit zeggen slechts beeldspraak. Eigenlijk is het dan helemaal niet waar.

Geen wonder dan ook, dat Dr v. Niftrik de verhouding tusschen het menschelek en het goddelijke in den bijbel, of tusschen het boek zelf en het werkelijke Woord van God, vergelijkt met de verhouding tusschen de twee naturen van Christus, de goddelijke en de menschele. Dr H. W. v. d. Vaart Smit heeft zijn ongereformeerde Schrift-opvatting al eens willen verdedigen, of aannemelijk maken met dit beeld, en Dr K. Dijk heeft dat op zijn manier ook gedaan. We hebben destijds daartegen in ons blad ons uitgesproken, en mogen daarna verwijzen. We achten die parallel tusschen de twee naturen van den Heiland enerzijds en de Schrift tegenover Gods Woord anderzijds een gevaarlijke vermenging van terreinen, en een vondst, waarmee allerlei kwaads van den Bijbel (geschreven boek) te zeggen valt, onder gelijktijdige lofprijzing voor Gods Woord als niet-geschreven grootheid.

Dr v. Niftrik is dan ook overtuigd, dat het eerste het beste pamflet van „De Dageraad” ons ervan overtuigen kan, dat er „gewoon menscheleke fouten en vergissingen in den Bijbel staan. Zijn aanvechtbaarheid strekt zich zelfs over zijn religieuze en theologische inhoud uit.” (204).

Dat deze beschouwingen van de gereformeerde zich ver verwijderen, behoeven we niet te bewijzen. Dr v. Niftrik legt er den nadruk op, dat de bijbel een „vreemd boek” is, „even vreemd, als de Jood onder de volkeren”. Maar Calvijn ziet in den bijbel God met ons spreken zoo als een gouvernante met haar kinderen, een vader met zijn jongens: „het woord is nabij u, in uw mond en in uw hart”. (Deut. 30, Rom. 10).

Daarom is ook de klacht van Dr v. Niftrik over de onderwijzers de onze niet. Hij klaagt, dat „als de christelijke onderwijzer uit den bijbel gaat vertellen, hij dan gaat vertellen van een God, dien hij bij de kinderen toch eigenlijk bekend veronderstelt.” Inderdaad, wij gelooven aan den bekende God. Wij gelooven, dat zijn openbaring is geleverd naar onze bevattings, en waarheid bevatte en bevat. En als Dr v. Niftrik meent, dat Dr K. H. Kroon terecht sprak over het „christelijk-verveelde Europa”, is dat niet vanwege de leer van den bekende God, maar wegens de veronachtzaming van die leer. Wegens het niet meer zien van de majestiteit van God in zijn bekend-zijn. Wegens het niet meer leggen van de dingen onder den maatstaf van zijn Woord; wegens het niet meer eeren van Hem als Rechter b.v. Maar ik geloof, dat Europa zich veel gauwer vervelen zal onder de barthiaansche tautologieën, die God almaar buiten het historische leven plaatsen, en toch van Hem de oude klanken probeeren door te geven aan de menschen.

De dilemma's van de barthiaansche onvatting kunnen we niet als juist accentueeren. De bijbel is vreemd, en niet vanzelfsprekend. Aldus Dr v. Niftrik. Alsof dat een dilemma was. Mijn wijzerversterking is allerminst vanzelfsprekend, maar helemaal niet vreemd. Mijn denkfunctie evenmin.

En als Dr v. Niftrik er over bezwaard is, dat in ons christelijk vertellen van de bijbelsche geschiedenissen het besef van de verborgenheid Gods is zoek geraakt, dan stellen wij er tegenover, dat INDIEN er ooit iemand zou kunnen gevonden worden, die werkelijk in staat was, barthiaansch te „vertellen” (ik moet den man nog ontmoeten) uit het vertellen van dezen man het geloof aan Gods geopenbaardheid zou zoek geraakt zijn. Want, het hooge woord moet er maar uit: we gelooven, dat God zich openbaart in den onvoltooid tegenwoordigen, doch ook dat Hij zich geopenbaard HEEFT in den voltooid tegenwoordigen tijd. Dr v. N. wil een nauwere samenwerking tusschen den vertelkunstenaar en den theoloog. Ik ook. Maar dan moet die theoloog gereformeerd theoloog zijn, d.w.z. gelooven dat God in de Schrift gesproken heeft, dat die Schrift Gods Woord IS, ongeacht, wat zij in mij doet; dat Hij met kinderen en volwassenen beide omgaat als die gouver-

nante van daarnet uit Calvijn's honderdmaal herhaalde slagwoord; en dat de fouten die gemaakt worden door onze verteltechniek haar ontstaan te wijten hebben niet aan het orthodoxe Schriftgeleef, doch aan het geloof, dat de bijbel pas recht verstaan wordt uit een of andere grootheid dan de Schrift zelf. Bij Dr v. N. is die andere grootheid de kerk (welke?). Bij ons staat het zoo, dat de Schrift zich zelf uitlegt. De kerk onder de Schrift. De school eveneens. Het kan. En het moet. K. S.

ONZE TIJD EN DE OPVOEDING ONZER KINDEREN. 2.

B. De invloed van onzen tijd op de jeugd.

Wij hebben gezien, dat de oorlogs- en bezettings-tijd aan ons, ouderen, niet ongemerkt is voorbijgegaan. In nog sterkere mate is dat het geval met onze kinderen en onze opgroeiende jeugd. Meer nog dan de volwassenen hebben zij den invloed van onzen bewogen tijd ondergaan. De jeugd reageert gemakkelijker, is ontvankelijker voor beïnvloeding, van welken aard die ook moge zijn.

Hoe hebben onze kinderen het gehad in de jaren, die achter ons liggen? Hoe reageerden ze op de gebeurtenissen, die zich afspeelden in oorlogs- en bezettingstijd? Zou die tijd ongemerkt aan hen voorbijgegaan zijn, uitgezonderd dan de beperkingen, die ook hun werden opgelegd, tengevolge van de tijdsomstandigheden? Zeker, zij hebben gedeeld in de ontberingen, die de vijand ons deed lijden. Schralle voeding, slechtere kleding, geen feestjes, geen uitstapjes, geen lekkernijen, geen cadetuitjes op verjaardagen enz., was allereerst de tol, die ze hadden te betalen. Sommigen werden zelfs geëvacueerd, moesten vluchten voor den vijand en werden bij vreemden ondergebracht. Maar overigens hebben ze gespeeld als tevoren.

Hun spelletjes droegen meermalen duidelijk het stempel van den oorlog. Krijgertje-spelen, elkaar te lijf gaan met stokken en knuppels en straten en plein onveilig maken. Groote menschen, die dit zagen, hebben wel eens het hoofd geschud. Die kinderen toch! Ze maken ook overal een spelletje van!

Trokken ze er zich niets van aan, dat hun ouders zorgen hadden, dat hun broers moesten onderduiken of gearresteerd waren, dat er zulke verschrikkelijke dingen gebeurden, dat ons volk zijn vrijheid verloor?

Ik herinner me nog als den dag van gisteren den tienden Mei op school. Opgewonden waren ze, de jongens en de meisjes, de jongens vooral! Ik trachtte hun de ernst van den tijd, de historische beteekenis van dien dag voor ons land te doen gevoelen, maar het gelukte niet. De kleintjes waren wel onder den indruk, maar bij de groteren was de spanning van de gezichten af te lezen. Er was oorlog! Ze hadden er vaak over hooren vertellen. Mooie verhalen vonden ze dat! Maar 't was niet echt! Nu zou het echt worden! Nu zouden ze wat beleven! Hoe zou de oorlog afloopen? Zouden wij 't winnen? Duitsland was zoo sterk, maar Engeland zou helpen. Zouden onze mannen en jongens goed vechten? Zouden ze 't nog zoo goed kunnen als vroeger in de geschiedenis?

Binnen enkele dagen kregen ze antwoord op al die vragen, die in hen leefden. Straks kwamen de Duitschers in parade-pas en met groot vertoon onze steden en dorpen binnenrukken. De jongens maakten het mee, intens. Dat was wat! Er viel van alles te beleven: de soldaten werden ingekwartierd in de scholen en de kinderen waren vrij, of op zijn minst moesten ze halve dagen naar school. Fijn! Nu hadden ze tijd, om alles mee te maken! Elken dag gebeurde er wat! 't Was altijd de moeite waard met de kameraden er op uit te trekken. Van alles kon je beleven!..... Ze werden, als de grooten, op sensatie belust. De rust, de regelmaat, ging al meer weg uit hun leven. De straat werd de groote opvoeder van onze jeugd. Ze werd ruw en onverschillig, handeloos en meer nog dan anders op avonturen belust. Thuis werd het onderwerp van gesprek, waarover men nooit uitgepraat raakte: „Wat zullen we eten en wat zullen we drinken en waarmee zullen we ons kleeden? Zoo werd langzamerhand het accent van de waarden van het leven verlegd. In zulk een klimaat ademde een groot deel van onze jeugd. Natuurlijk waren er uitzonderingen, vooral op het platteland.

Er waren gezinnen, die door den nood van den tijd vuriger dan vroeger de gemeenschap zochten met Hem, die alleen uitkomst geven kon uit den verschrikkelijken nood, waarin land en volk geraakt waren, waar het gebedsleven verdiepte, het persoonlijke leven meer godsvrucht vertoonde, waar ernstige pogingen gedaan werden, den kinderen een taak te geven en ze aan huls te binden en 't gelukte goeddeels ze te onttrekken aan den verderfelijken invloed van de straat. Maar — dat bleef min of meer uitzondering, althans in de groote steden. In 't algemeen verwilderde onze jeugd en wie zijn ooren open heeft en zijn oogen de kost geeft, ziet, welke afmetingen die verwildering heeft aangenomen. Als ge 't niet gelooft, gaat u dan